

Utvärderingsrapport

Sport & Talk

Kristianstad 2013

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
INLEDNING	4
Projektets genomförande.....	5
METOD OCH UTVÄRDERINGSUPPLÄGG	6
RESULTAT	6
Individfrågorna.....	7
Familjefrågorna.....	7
Skolfrågorna	8
Kamratfrågorna.....	8
Samhällsfrågorna	9
Deltagarnas åsikter om projektet.	10
ANALYS	11
REFERENSER	12

SAMMANFATTNING

Denna utvärdering är genomförd september 2012 till juni 2013 och syftar till att undersöka måluppfyllelsen för Sport & Talk som genomförts hos föreningen C4 Thaiboxning i Kristianstad.

Sport & Talk är tänkt att utgöra en stödinsats för pojkar på väg in i vuxenlivet som tvingas hantera motsägelsefulla och svårtydbara kulturella skillnader. Verksamheten är finansierad av Länsstyrelsen i Skåne och riktar sig till föreningslivet och idrottsföreningar i synnerhet. Sport & Talk bygger på erfarenheterna från samtalsverksamheten Din bror, även detta utvecklat med ekonomiskt stöd från Länsstyrelsen i Skåne.

Konceptet för Din bror, som skapats av Driton Rama, Tyko Granberger och Genc Uka, har förädlats med hjälp av ett hundratal samtalsgrupper och visat sig så framgångsrikt att det numera ingår som en permanent verksamhet i Kristianstad kommun. Upplägget för Sport & Talk skiljer sig från Din bror på så sätt att man låter relationerna växa fram genom den gemensamma träningen vilket ytterligare stärker banden och förtroendet mellan de inblandade.

Utvärderingen visar att Sport & Talk liksom föregångaren Din bror har stor positiv genomslagskraft. Projektet har under den tid som Sport & Talk genomförts väsentligt minskat antalet riskfaktorer för de deltagande pojkarna. Genom sammanflätningen av Thaiboxning och en beprövad och framgångsrik samtalsmetod har Genc och Driton skapat en variant som passar väl in i idrottsvärlden.

Metoden ställer stora krav på ledarskapet, som innebär att ledarna samtidigt skall hantera träningen och vara förstående och inkännande samtalsledare, vilket gör det till en utmaning att identifiera lämpliga idrottsledare. Inte minst i en tid där sorterings- och urvalsprocesser inom idrottsvärlden ofta innebär att bara de bästa lyfts fram och får vara med.

INLEDNING

Ungdomar har ett stort behov av att reflektera över sig själva och lära känna såväl sin inre värld av känslor och tankar som konsekvenserna av sitt beteende. Trots detta finns det i dag i få insatser eller forum som fokuserar på och involverar pojkars hälsa och utveckling.

Ett initiativ som faktiskt med framgång riktar sig till pojkar på väg in i vuxenvärlden är insatsen Din Bror. Din Bror bygger på samtal enskilt och i grupp och vänder sig till unga pojkar som befinner sig i förstadiet till vuxenlivet och där de i många fall, förutom den omvälvning detta innebär, även tvingas hantera motsägelsefulla och svårtydbara kulturella skillnader.

Din Bror-metoden, som vilar på erfarenheterna från ett hundratal samtalsgrupper, har visat sig så framgångsrik att den numera ingår som en permanent verksamhet inom Kristianstad kommun. Metoden som arbetats fram av Driton Rama, Tyko Granberger och Genc Uka har under senare år utvecklats med hjälp av ekonomiskt stöd av Länsstyrelsen i Skåne.

Syftet med projektet Sport & Talk, vilket även detta finansieras med hjälp av Länsstyrelsen i Skåne, är att utveckla en metod för samtalsverksamhet inom idrottsvärlden. I projektet Sport & Talk har Genc Uka och Driton Rama tagit utgångspunkt från föreningslivet som man menar borde vara en utmärkt plattform för att nå ut till killar med ett mångkulturellt perspektiv. Detta beroende på att det i samband med fysisk träning inte behövs speciellt goda språkkunskaper och att sporten och träningen i sig själv har en sammansvetsande effekt mellan deltagarna. Med andra ord så förefaller sport och föreningsliv vara ett utmärkt forum för att hjälpa till att knäcka sociala koder, reflektera kring mansrollen och framförallt stärka varandra och skapa insikt och personlig trygghet.

Målen med projektet definieras i projektansökan till Länsstyrelsen enligt följande:

”Genom samtalsverksamhet stödja en hälsosam utveckling hos deltagande pojkar så att de har möjlighet att utveckla, trygghet, självständighet och empati.”

”Genom samtalsverksamhet utveckla, tillämpa och utvärdera en samtalsmetod som enkelt och effektivt kan implementeras inom idrottsvärlden.”

Projektet Sport & Talk har genomförts med utgångspunkt från Föreningen C4 Thaiboxning i Kristianstad. En förening som var ett naturligt val eftersom Driton Rama och Genc Uka startade föreningen 2008 och själva kontinuerligt bedriver såväl egen träning som agerar ledare för andra medlemmar. Genc och Driton har för en del år sedan genomfört en pilotstudie inom samma förening där ledare och deltagare efter träningen åt tillsammans och samtalande om funderingar, relationer och annat som kan kännas förvirrande för pojkar på tröskeln till vuxenlivet. Erfarenheterna från detta pilotprojekt tillsammans med de kunskaper som Din Bror genererat har därefter

lett fram till Sport & Talk. En markant skillnad från de tidigare genomförda projekten utifrån Din Brors koncept är det obligatoriska inslaget av individuella samtal och den gemensamma aktiviteten innan grupsamtalen. Tidigare grupper har även de haft inslag av enskilda stödsamtal men dessa har då framförallt haft en mera frivillig karaktär och genomförts utifrån deltagarnas speciella intresse eller behov. I Sport & Talk utgör det individuella stödsamtalet en av projektets grundplattor.

Projektets genomförande

Sport & Talk har pågått perioden september 2012 till juni 2013. Gruppverksamheten har skett vid ett tillfälle i veckan och därutöver har varje vecka innehållit ett individuellt 2 timmars samtal med varje deltagare.

Projektets åtta deltagare valdes ut av Genc och Driton utifrån att de dels tränade Thaiboxning i föreningen och dels ansågs befinna sig i en situation där de riskerade att hamna i någon form av framtida utanförskap. Indikatorerna för detta var t ex. missbruk, påbörjad brottslig karriär eller annat som var känt och som ansågs ogynnsamt eller utgöra riskfaktorer. Projektets deltagare är födda 1994 till 1996 dvs. de var vid tidpunkten för projektets start mellan 17 och 19 år. Detta innebär att alla deltagarna befinner sig i gymnasieåldern.

METOD OCH UTVÄRDERINGSUPPLÄGG

Utvärderingen av Sport & Talk syftar i första hand till att undersöka om metoden att nå fram till de berörda deltagarna är framgångsrik och i andra hand om det går att identifiera några speciella utvecklingsområden. För att undersöka metodens påverkan på deltagarna har dessa vid två tillfällen fått fylla i en och samma enkät. Första gången i samband med projektets start september 2012 och andra gången februari 2013.

Enkäterna har utgått från identifierade risk och skyddsfaktorer enligt Multisystemisk terapi. De områden som berörs är individen, familjen, skolan, kamrater och samhälle/omvärld. Statens folkhälsoinstitut definierar faktorerna enligt följande:

En riskfaktor är en faktor som ökar risken för ohälsa eller problem hos individer medan en skyddsfaktor är en faktor som istället skyddar individen. Risk- och skyddsfaktorer återfinns på individnivå, i familjen, skolan/kamratkretsen och på samhällsnivå. Faktorerna samspelar och interagerar. Enstaka risk och skyddsfaktorer har begränsad effekt. Förebyggande arbete bygger på kunskap om risk- och skyddsfaktorer.

(www.fhi.se)

Varje enkät har innehållit totalt 66 frågeställningar vilka besvarats utifrån "Stämmer helt", "Stämmer rätt bra", "Stämmer delvis" och "Stämmer inte alls". Hälften av frågeställningarna inom vart och ett av områdena har varit frågor som utgått från skyddsfaktorer och hälften har utgått från riskfaktorer.

Skillnaderna mellan de båda enkätsvaren har efter analys formulerats till påståenden. Dessa påståenden har deltagarna efter projektets slut i juni 2013 fått validera i samband med individuella telefonintervjuer. Av de åtta deltagarna fullföljde sex stycken projektet. En av de som avbröt blev föremål för insatser från rättsväsendet och den andra ville dels byta sport och dels fokusera på skolarbetet. Sju av de åtta deltagarna fyllde i båda enkäterna varför utvärderingen baseras på dessa sju. Valideringen har skett med hjälp av fem av dessa deltagare. De övriga två gick ej att nå.

RESULTAT

I samband med valideringen ställdes även ett antal andra frågeställningar som t ex. vilka förväntningar deltagarna hade innan projektet startade och vad man ansåg vara bättre och sämre inslag i projektets innehåll.

Under intervjun fick deltagarna både enkätresultaten och påståendet uppläst för sig. På detta sätt kunde dessa dels känna igen sig och återkoppla till de tidigare enkäterna och dessutom följa resonemanget i själva påståendet.

Individfrågorna

Ett av frågeområdena handlade om deltagarnas trygghet och förmåga att handla utifrån individperspektivet. Ett område som normalt sett får omvärldens gensvar och konsekvenser ganska omgående. På individområdet visade enkätsvaren på följande positiva förändring:

- Ökad tillit och tilltro till andra människor
- Mer reflekterande som person
- Mer balanserat humör
- Upplever sig lättare bli förstådd av andra
- Ökad självsäkerhet

Sammantaget omtolkas dessa svar till följande påstående:

Du är tryggare med dig själv och har lättare att hantera sig själv och andra människor?

Alla deltagarna instämde i tolkningen och någon menade att *"Det stämmer väldigt bra. När jag hamnar i en situation kommer det upp i huvudet om vad vi pratat om"*. En annan deltagare berättade att, som han uttryckte det, *"numera har jag lättare att få tag på nytt folk och jag har lärt mig prata med nytt folk"*.

Familjefrågorna

Familjen är det institution som vanligtvis står för överföringen av en individs första och grundläggande normer och värderingar och i förlängningen dennes trygghet. Det är dock inte helt ovanligt att det efterhand uppstår konflikter med familjen i samband med den frigörelseprocess som det innebär att närma sig vuxenlivet och då man kommer i kontakt med nya värderingar och kulturer. Enkätfrågorna som rörde familjens roll och påverkan pekade även dessa på en mera positiv inställning avseende:

- Ökad respekt för familjen som institution
- Ökad trygghet genom familjen
- Förstår föräldrarnas situation bättre
- Upplever ökad tydlighet avseende värderingar och normer

Utifrån ovanstående resultat formulerades följande påstående:

Du förstår bättre hur dina föräldrar resonerar och familjens roll i samhället?

Endast en av de tillfrågade menade att han hade ungefär samma förhållningssätt som tidigare. Övriga uppgav att Sport & Talk förändrat deras inställning till familjen. En av deltagarna uppgav *"Det stämmer. Jämfört med förut har jag fått större förståelse... Speciellt för familjen"*. En annan berättade *"Ja, det har jag väl. Sen jag gått dit och pratat känner jag mig mycket mognare. Tänker två gånger före jag säger något"*.

Skolfrågorna

Skolan är den institution där man som ung normalt sett förlägger den mesta av tiden. Skolans syfte är enligt skollagen:

4 § att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.....Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare.

(SFS 2010:800)

Skolan har alltså inte bara en moralisk utan även en direkt formell lagstadgad skyldighet att utgöra en skyddsfaktor för den unge. Enkätsvaren som behandlade skolområdet visade sig vara det område som hade minst variation mellan de båda enkätstillfällena och som pekade på en om än liten så ytterligare en negativ tendens. Enkätsvaren antydde att deltagarna allmänt :

- Trivs sämre i skolan
- Tveksam till skolsystemet
- Upplever ökad otrygghet i skolan
- Tycker sig få ut mindre av skolan

Påståendet formulerades enligt följande:

Stämmer det att du har blivit mer tveksam och ifrågasättande till skolan och vad den kan ge dig?

Deltagarna menade att det inte stämde helt och fullt utan förklarade det negativa resultatet så här:

"Det stämde troligtvis när jag skrev det. Jag var otrygg i skolan ett tag men sedan har det blivit bättre. Men jag är fortfarande tveksam till skolsystemet". Andra deltagare menade att de faktiskt blivit bättre i skolan med hjälp av gruppen och en av dessa uttryckte sig så här: *"Ja, det har jag faktiskt. Jag har alltid varit lite av ett svart får i skolan med att komma i tid och göra läxor. Det där med skolan är inte uppbyggt rättvist för alla. Vissa är bättre på praktiska saker".*

Kamratfrågorna

Definitionen "Kamrater" omfattar inte bara självvalda vänner utan även personer vilka man ofrivilligt möter eller i vissa läge tvingas umgås eller konfronteras med. Området innefattar på så sätt en stor portion av det som i dagligt tal benämns som social kompetens och empatiskt förhållningssätt. Ett inslag som tillsammans med självbestämmande och trygghet utgör de tre grundpelarna från Din bror- metoden (Devinor, 2011). Enkätintervjuerna pekade på att deltagarna:

- Uppskattar kamraterna mer
- Ökad acceptans för olikheter
- Uppmärksammar relationer i vänskap

Frågeställningen deltagarna fick löd:

Stämmer det att du har fått en ökad förståelse för människors olikheter och en annan syn på vad vänskap innebär?

Alla de intervjuade var helt eniga om att detta stämde. En av deltagarna berättade *"Jag har lärt mig att acceptera olikheter. Hur man kan umgås, att man kan fika utan att hitta på något speciellt, bara sitta och snacka"*. En annan förklarade *" Verkligen! T ex. jag är mer uppmärksam på andras beteende och istället för att tänka Djävla idiot kan jag tänka att de inte får tillräckligt med uppmärksamhet hemma. Förr kunde jag känna rädsla när ett gäng araber gick förbi men nu blir jag inte skrämmd på samma sätt."* En tredje menar att han tror att acceptansen och förståelsen *"kommit med allt det andra"* och ytterligare en fjärde utbrister *"Ja det har jag, när man träffar nytt folk... Förstår nytt folk, lättare att snacka med folk"*.

Samhällsfrågorna

För att kunna leva och verka i ett samhälle krävs tillit. Tilliten bygger på upplevelsen av trygghet och acceptans och att man ser regelsystemen som rättvisa och tydliga. Om man av däremot antingen själv väljer eller tvingas ställa sig utanför samhället skadas inte bara samhällskulturen genom att den tappar kontrollen utan även den enskilde genom att denne blir rättslös. Enkätsvaren pekade på ett tryggare men också mer ifrågasättande förhållande till samhället :

- Har större tillit till myndigheter
- Ifrågasättande av rättsväsendet
- Mer observant och reflekterande över omvärlden

Utifrån ovanstående resultat formulerades följande påstående:

Du litar mera på myndigheter samtidigt som du reflekterar och mer ifrågasätter din omvärld?

Förhållningssättet och tilliten gentemot samhället förefaller vara det område där deltagarna varierade mest. Däremot var man var man eniga över att Sport and Talk gjort att man reflekterade och ifrågasatte mera nu än tidigare. Några menade att de alltid haft tillit till samhället och svarade *"Ja, det gör jag. Man kan till exempel få hjälp av Socialen"* och *"Jag har väl litat på myndigheter hela tiden så det har väl inte förändrats"*. En annan svarade *"Ja alltså... jag vetefan. Jag reflekterar min omvärld men jag tror alltid att myndigheter kommer vara... Ja... Det finns en rättvis del och en orättvis del"*.

Deltagarnas åsikter om projektet.

På frågan om vad som var speciellt bra inslag i projektet nämns vänskapen och gemenskapen mellan deltagarna och projektledarna. En av de tillfrågade säger *"Sammanhållningen kanske. Vi som var med där har ett ganska starkt band. Det känns som om man varit vänner länge även om vi inte har det"*. En annan understryker vikten av tankeutbytet *"Det var bra att få höra andra ungdomar och hur de hade det. Jag fick mindre fördomar både mot invandrare och svenskar. Jag träffade ju båda delar där. Man pratade om olika kulturer och samhällen"*.

Ingen av de tillfrågade tycker sig kunna komma på något som var speciellt dåligt eller ens mindre bra. Enda antydning i negativ riktning var *"Att någon försvann då och då"*. Trots att en och annan av deltagarna i Sport and Talk kände en viss nervositet innan projektet startade är alla mycket nöjda.

ANALYS

Sport & Talk härstammar från Din Bror-metoden som vilar på relationsbyggande och samtal i form av vad man kallar delning. Dvs. att deltagare, och i viss mån ledare som framstår som föredöme, berättar om sina tankar och erfarenheter och på detta sätt delar med sig av såväl funderingar och problem som lösningar.

Grundförutsättningarna är enkla psykologiska delar där själva samtalstekniken och förmågan att styra samtalet utgör det svåra hantverket. Sport & Talk är uppbyggt på liknande sätt med den skillnaden att relationen byggs upp utifrån den gemensamma träningen. Samtalen har inramats med att man efter träningen samlats och ätit tillsammans. Förutom gruppsamtalen har det varje vecka även genomförts obligatoriska individuella samtal med deltagarna.

Din Bror konceptet lägger stor vikt vid att ge deltagarna förmågan att känna empati, trygghet och självständighet eftersom dessa faktorer ses som förutsättningar för att kunna leva och agera i samhället på ett bra sätt. Allt talar för att även projektvarianten Sport & Talk lever upp till dessa målsättningar.

Enkätsvaren antydde generellt över alla frågeområdena på att Sport & Talk haft en tydligt främjande effekt på sju av de åtta deltagarna. Ett resultat som bekräftades i samband med individuella telefonintervjuer av deltagarna. Tyvärr försvann en deltagare beroende på att han omhändertogs av rättsväsendet men detta bekräftar i sin tur Genc Ukas och Driton Ramas val av projektdeltagare. Dvs. pojkar som vid tiden för projektets start befann sig i riskzonen för utanförskap.

Sammantaget finns det ingen anledning att betvivla att projektets båda målsättningar uppnåtts. Projektet har bidragit till en hälsosam utveckling hos de deltagande pojkarna så att dessa har möjlighet att utveckla, trygghet, självständighet och empati. Man har också, med hjälp av idrotten i sig själv, förädlat en framgångsrik och effektiv samtalsmetod som kan implementeras och utnyttjas inom idrottsvärlden.

Nästa utmaning är implementeringsdelen. Både Din Bror och Sport & Talk ställer stora krav på samtalsledarnas förmåga till att skapa relationer, flexibilitet, empati och samtalsteknik. Förmågor som både Genc och Driton besitter. Hantverksskickligheten för att driva en verksamhet som Sport & Talk blir på detta sätt personbunden och frågan är hur urvalet av framtida ledare kan gestalta sig. Metoden ställer stora krav på ledarskapet, som innebär att ledarna samtidigt skall hantera träningen och vara förstående och inkännande samtalsledare, vilket gör det till en utmaning att identifiera lämpliga idrottsledare. Inte minst i en tid där sorterings- och urvalsprocesser inom idrottsvärlden ofta innebär att bara de bästa lyfts fram och får vara med.

REFERENSER

Devinor (2011) "*Utvärderingsrapport Din Bror Kristianstad 2011*". Utvärderingsrapport, Kristianstads kommun.

Granberger, Rama, Uka (2010) "*Din Bror, Det handlar om oss*". Katarinetryck Stockholm

SFS 2010:800, Skollag.

<https://www.fhi.se/Handbocker/Uppslagsverk-barn-och-unga/Risk--och-skyddsfaktorer-/>